

Bilateral Drusenli Olguların Uzun Süreli Takip Sonuçları

Gülipek MÜFTÜOĞLU¹, Solmaz AKAR¹, Can ÜSTÜNDAĞ²
Bülent GÜRLER³, Şehribay ÖZKAN⁴

ÖZET

Çalışmamızda bilateral drusenli olan, en az 3 en çok 5 yıl (ort. 4.21 yıl) süreyle takip ettiğimiz 54 olgunun 108 gözü irdelendi. Yaş ortalaması 67.03 olan olguların 48 gözünde yumuşak drusen, 60'ında ise sert drusen mevcuttu. Takip süremiz içerisinde yumuşak drusenli olan 48 gözün 20'sinde (%41.6) eksudatif yaşa bağlı makula dejenerasansı gelişirken, sert drusenli olan 60 gözün 10'unda (%16.6) eksudatif YBMD'nin geliştiği tesbit edildi.

Anahtar Kelimeler: Sert Drusen, yumuşak drusen, yaşa bağlı makula dejenerasansı

SUMMARY:

Long-term follow-up of patients with bilateral drusen

This study includes 108 eyes of 54 cases with bilaterel drusen. Follow-up period ranged from 3 years to 5 years (mean 4.21 years). Mean age of the study group was 67.03 years. There were 48 eyes with soft drusen and 60 eyes with hard drusen During the follow-up period in 20 eyes (41.6%) with soft drusen and in 10 eyes (16.6%) with hard drusen developed exudative ag-related macular degeneration. *Ret-vit 1996;2:568-71*

Key Words : Soft Drusen, Hard drusen, age-related macular degeneration.

Yaşa bağlı makula dejenerasansının (YBMD) kuru formu içerisinde değerlendirilen drusen, retina pigment epiteli (RPE) seviyesinde sarı-beyaz renkte nodül şeklinde görülen lezyonlardır¹. Drusen'de RPE bazal laminası ile Bruch membranının kollajen tabakası arasında hücre dışı madde birikimi söz konusudur^{2,3,4}. Biriken maddenin içeriği drusenin tipini belirlemektedir. Eğer biriken madde RPE'nin bazal kısmındaki sitoplazma artıkları ise sert (nodüler) drusenden, RPE organelleri, kollajen lifler, canlı hücre parçacıklar ise, yumuşak drusenden, kalsiyum içerirse, kalsifiye drusenden bahsedilir. Zaman içerisinde drusenin sayısında artış şekillerinde ve içeriğinde değişiklik olabileceği gibi drusenin olduğu bölgede RPE atrofisi, RPE dekolmanı, koroid neovaskülarizasyonu gelişebilir^{1,5,6}.

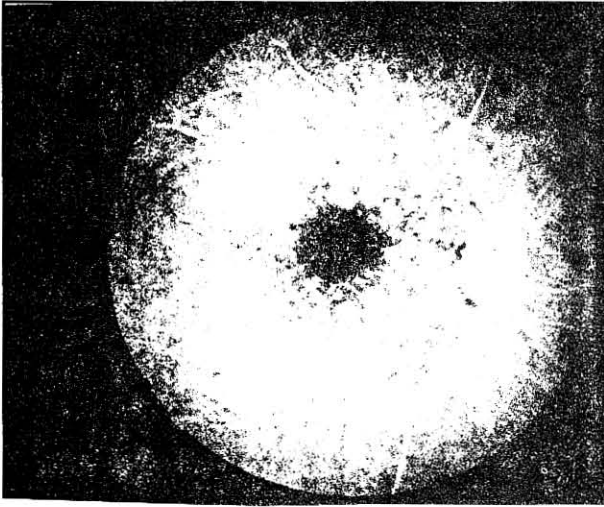
Yumuşak drusen makula bölgesinde yaşlanma sürecinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir ve çeşitli çalışmalarda yumuşak drusenli gözlerde eksudatif form YBMD'nin daha sık gelişebileceği belirtilmektedir^{6,7,8}.

Çalışmamızda bilateral drusenli olgularda ort. 4.21 yıllık süre içerisinde eksudatif YBMD'nin gelişme ve bilateral görülme sıklığı ile drusenin tipinin bu gelişmeye etkisini araştırmayı amaçladık.

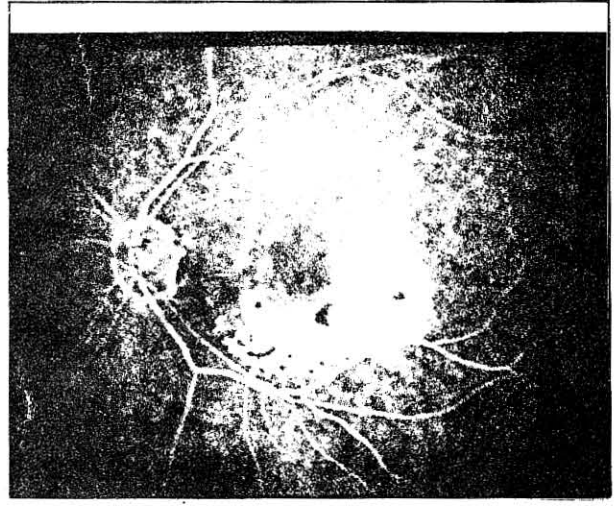
GEREÇ VE YÖNTEM:

Çalışmamıza İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Göz Hastalıkları Anabilim Dalı Retina Birimine Ocak 1989-Kasım 1994 tarihleri arasında takip edilen yaşları 61-80 arasında değişen 24'ü kadın 30'u erkek 54 olgunun rutin göz muayeneleri yapıldıktan sonra %1 siklopentolat ve %10 fenilefrin ile pupillaları genişletilmiş ve Goldmann'ın üç aynalı kontakt lensi ile fundus muayeneleri yapılmıştır. Daha sonra olguların fundus flöresein anjiyografileri (FFA) çekilmiş ve durumlarına göre rutin kontrollere çağ-

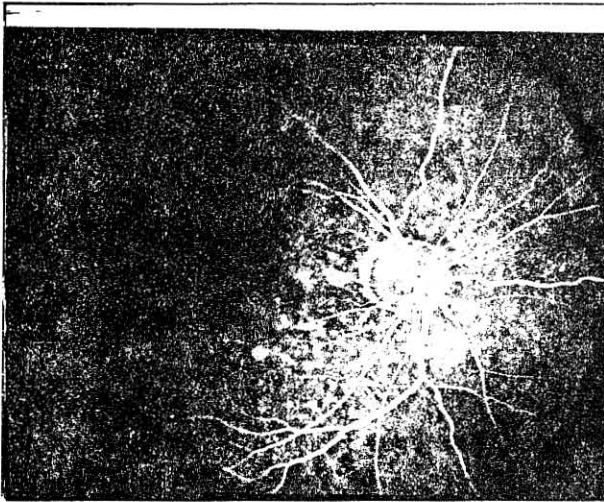
1- Doç. Dr. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Göz Hast. ABD
2- Uzm. Dr. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Göz Hast. ABD .
3- Arş. Gör. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Göz Hast. ABD .
4 -Prof. Dr İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Göz Hast. ABD.

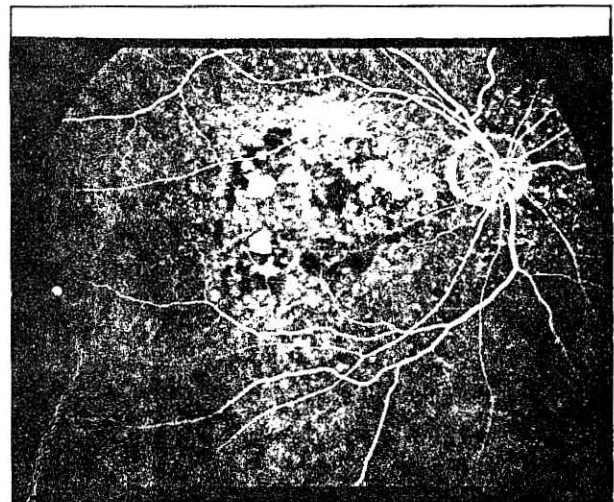
Resim-1: Yumuşak drusenli bir olgunun sol gözünün FFA'si

Resim-2: Resim 1'deki gözün 3 yıl sonraki FFA'si koroid neovaskülarizasyonu (Fotokoagülasyon tedavisi uygulanmış)

Resim-3: Yumuşak drusenli bir olgunun sağ gözünün FFA'si

Resim-4: Resim-3'deki gözün 3 yıl sonraki FFA'si

rılmışlardır. Kontrollerde görme derecelerinde azalma, fundus görüntülerinde belirgin değişiklik olan olguların FFA'leri tekrarlanmıştır.

Takip süremiz içerisinde (Ort 4.21 yıl) koroid neovaskülarizasyonu gelişen ve fotokoagülasyon endikasyonu bulunan olgulara bu tedavi önerilmiş ve kabul edenlere uygulanmıştır.

Çalışmamızda, olgularımız müracat ettikleri tarihte tespit edilen drusenin tiplerine göre gruplandırılmış ve eksüdatif YBMD'nin gelişme oranı her grup için ayrı ayrı belirtilmiştir.

BULGULAR:

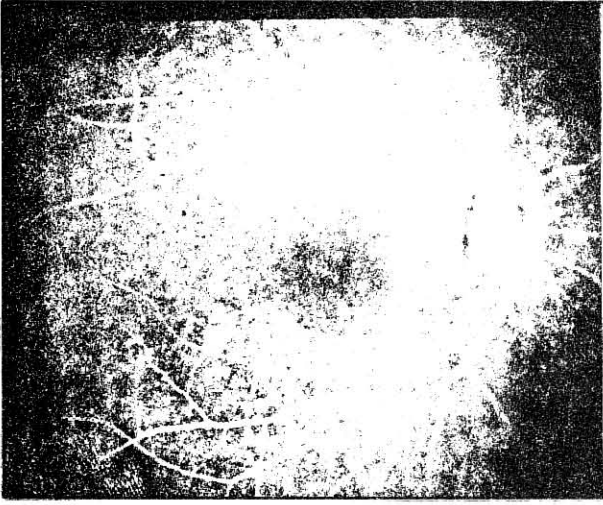
Çalışmamızın kapsamında olan 54 olgunun 24'ü kadın 30'u erkekti. En genci 61 en

yaşlısı 80 yaşında (takibe başlanılan yıl geçerli olmak üzere) olan olgularımızın yaş ortalaması 67.3 idi. Takip süremiz en az 3, en çok 5 yıl olup ortalama 4.21 yıldır.

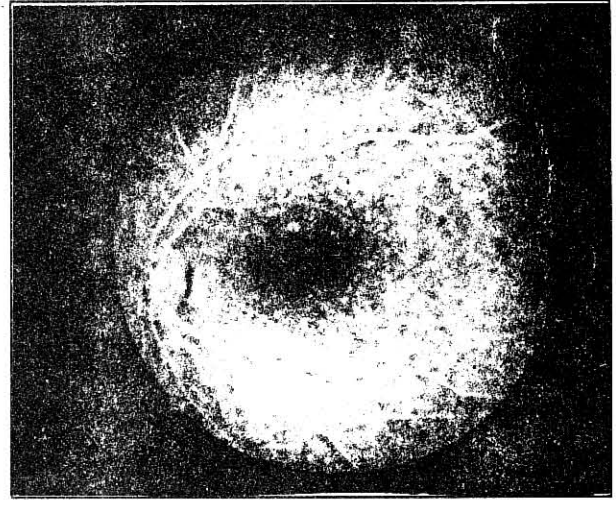
Bilateral yumuşak drusen tanısı konarak takibe alınan 30 olgunun yaş ortalaması ise 67.9 idi. Her iki grupta olguların başlangıç görme keskinlikleri 0.8-1.0 arasındaydı.

Yumuşak drusenli olan 24 olgunun 48 gözünün 20'sinde (%41.6) takip süremiz içerisinde eksüdatif YBMD'nin (RPE dekolmanı, koroid neovaskülarizasyonu, diskiform nedbe) geliştiği tespit edildi Resim 1,2. Bu süre içerisinde birçok gözde drusenin şekil sayı ve yapı bakımından değişkenliğe uğradığı görüldü Resim 3,4.

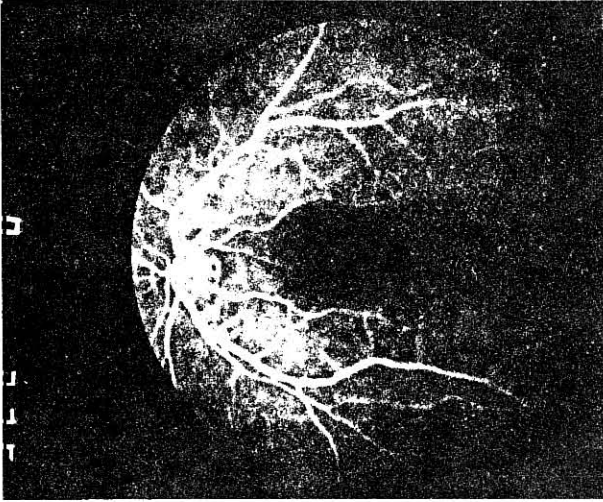
Sert drusenli olan 60 gözün çoğunda takip

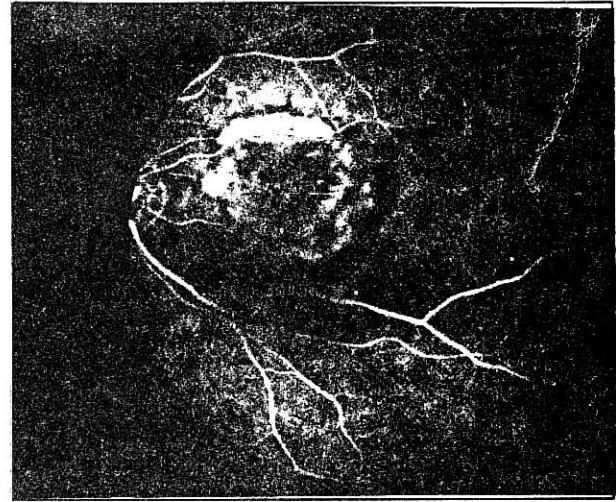
Resim-5: Sert drusenli bir olgunun sağ gözünün FFA'si.

Resim-6: Resim 5'deki gözün 4 yıl sonraki FFA'si.

Resim-7: Sert drusenli olgunun sağ gözünün FFA'si

Resim-8: Resim 7'deki gözün 4 yıl sonraki FFA'si (koroid neovaskülarizasyonu)

süremiz içinde fundus görüntümünde bir değişiklik olmazken Resim 5,6 10'unda (%16.6) eksüdatif YBMD'in geliştiği görüldü Resim 7-8.

Kontrol süreci içerisinde yumuşak drusenli 24 olgunun 5'inde, sert drusenli 30 olgunun ise birinde eksüdatif YBMD'nin bilateral olarak geliştiği tespit edildi.

TARTIŞMA:

Drusen'in önemli görme kaybına sebep olan YBMD'nin hem eksüdatif formunun (özellikle koroid neovaskülarizasyonu) hem de kuru formunun (coğrafik veya coğrafik olmayan koroid atrofisi) gelişmesinde önemli bir risk faktörü olduğu çeşitli yazarlar tarafından vurgulanmıştır^{9,10,11}. Drusen'in sayısının çokluğu, büyüklüğü, birleşme eğiliminde olması ve özel-

likle RPE'nin fokal hiperpigmentasyonu ile birlikte olması koroid neovaskülarizasyonu gelişme riskini arttıran faktörlerdir^{3,12}.

Bir gözlerinde YBMD'na bağlı neovasküler membranı olan olguların diğer gözlerinde, eğer yumuşak drusen ve RPE fokal hiperpigmentasyonu yoksa 5 yıl içerisinde koroid neovaskülarizasyonu gelişme riski %10 iken, yumuşak drusen veya fokal hiperpigmentasyon varsa aynı süre içerisinde koroid neovaskülarizasyonu gelişme riski %30, hem yumuşak drusen hem de fokal hiperpigmentasyon varsa %60 olarak belirtilmektedir¹².

Çalışmamızda drusenin sadece tipi değerlendirilmiş ve bilateral yumuşak drusenli olgularda koroid neovaskülarizasyonu ve RPE dekolmanı ayrımı yapılmadan eksüdatif YBMD gelişme oranı %41.6 olarak bulun-

muştur. Takip süremiz içerisinde bir gözlerinde eksüdatif YBMD gelişen olgulardan 5'inin diğer gözlerinde de benzer tablonun geliştiği görülmüştür (%25). Bu durum literatür verileri ile uyumludur ancak genel olarak çalışmamızda bilateral yumuşak drusenli olgularda eksüdatif YBMD'nin gelişme riski yüksek olarak bulunmuştur. Bu durum serimizi oluşturan olguları Retina Birimine takip için refere edilen olgular arasından seçmemize bağlanabileceği gibi büyük oranda bizim eksüdatif YBMD'ni koroid neovaskülarizasyonu ve RPE dekolmanını ayırımı yapmadan değerlendirmemize bağlanmalıdır. Yine ayrıca YBMD'nin etyolojisinde risk faktörleri olarak kabul edilen ve ülkemizde farklılık gösteren genetik, çevresel ve beslenme alışkanlıkları gibi faktörlerde bu durumdan sorumlu olabilir ^{4,13}.

Sert drusen yumuşak drusen ile mukayese edildiğinde eksüdatif YBMD'nin gelişmesi için bir risk faktörü olarak kabul edilmemektedir ¹². Yapılan histopatolojik çalışmalar koroid neovaskülarizasyonu olan gözlerde Bruch membranında diffüz kalınlaşmanın olduğunu göstermiştir ¹⁴. Yine histopatolojik çalışmalarda yumuşak drusende Bruch membranındaki diffüz kalınlaşmaya karşın, sert drusende normal görünümde Bruch membranının mevcudiyeti gösterilmiştir. Bu durum sert drusenin eksüdatif YBMD'nin gelişmesi için risk faktörü olamayacağını bir kanıtı olabilir ancak sert drusende de RPE, Bruch membranı ve koriokapillaris kompleksinin diffüz disfonksiyonu söz konusudur ^{1,15}. Çalışmamızda da sert drusenli gözlerde eksüdatif YBMD'nin gelişme oranı yumuşak drusenli gözlerle oranla oldukça düşük olarak bulunmuştur (%16.6).

Çalışmamızda, yumuşak drusenin YBMD'nin gelişmesinde sert drusene oranla daha önemli bir risk faktörü olduğunu ve yumuşak drusenli olgularda daha kısa zaman süreci içerisinde eksüdatif YBMD'nin gelişebileceğini gözlemledik. Bunun sonucunda, bilateral drusenli olan olguların takiplerinin özellikle yumuşak drusen sözkonusu olduğunda daha kısa aralıklarla yapılmasının ileri de gelişebilecek eksüdatif YBMD'nin erken dönemde tedavi edilmesini sağlayacağını ve olguların yararlı görmelerinin daha uzun süreli korunmasının mümkün olabileceğini söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR:

1. Bressler SB, Bressler NM, Gragoudas ES: Age-related macular degeneration: Drusen and geographic atrophy in Principles and Practice of Ophthalmology Vol 2 (ed) Albert D.M., Jacobiec F.A. WB Saunders Comp. Philadelphia 1994; 826-33
2. Coffrey A.J.H. Bronstein S: The prevalence of patients with bilateral macular drusen. Am J Ophthalmol. 1986; 102:164-71
3. Smiddy WE, Fine SL, Prognosis of patients with bilateral macular drusen. Ophthalmology. 1984; 91:271-7
4. Ryan SJ: Retina. The C.V. Mosby Comp. St. Louis 1989, 149-65.
5. Gass J.D.M.: Stereoscopic Atlas of Macular diseases. The C.V. Mosby Comp. St Louis 1987, 60-7,90.
6. Bressler N.M, Bressler S.B., Scddón J.M. et al. Drusen characteristics in patients with exudative versus non exudative age-related macular degeneration. Retina 1988; 8:109-114
7. Bressler N.M., Munoz B, Maguire M.G. et al. Five-year incidence and Disappearance of drusen and retinal pigment epithelial abnormalities. Arch Ophthalmol 1995; 113:301-8
8. Dikici K, Müftüoğlu G, Akan S, Özkan S. Yaşa bağlı makula dejenerasanslı olgularda prognoz. Ret.Vit. 1994; 2:150-3
9. Bressler N.M., Bressler S.B., West S.K. et al. The grading and prevalence of macular degeneration in Chesapeake Bay Watermen Arch Ophthalmol 1989; 10:847-52,
10. Schatz H, McDonald HR: Atrophic macular degeneration. Ophthalmology 1989; 96:1541-51
11. Gregor Z, Bird A.C., Chisholm I.H. Senil disciform macular degeneration in the second eye. Br J Ophthalmol 1977; 61:141-7
12. Bressler SB, Maguire MG, Bressler NM, Fene SZ: The macular photocoagulation study group: Relationship of drusen and abnormalities of retinal pigment epithelium to the prognosis of neovascular macular degeneration. Arch Ophthalmol 1990; 108:1442-7
13. Neely KA, Breesler NM, Bressler SB: Clinical characteristics, epidemiology and natural history of age-related macular degeneration. In Ophthalmology Clinis of North America Vol 6 mon.2 (ed) Grossniklaus H.E., Kincaid M.C. W.B. Saunders Comp. Philadelphia 1993, 291-306.
14. Green WR, McDonnell PH, Yeo JH. Pathologic features of senile macular degeneration. Ophthalmology 1985; 92:615-27
15. Piguet B, Palmvang I.B., Chisholm I.H. et al.: Evolution of Age-related macular degeneration with choroidal perfusion abnormality. Am J Ophthalmol 1992; 113:657-63